

معرفی رقم جدید پنبه

لطیف

نگارنده: دکتر عمران عالیشاه

عضو هیات علمی مؤسسه تحقیقات پنبه کشور

پنبه به لحاظ تامین مواد اولیه صنایع غذایی و پوشاک و همچنین نقش اشتغال‌زایی از جایگاه ویژه‌ای در ایران و جهان برخوردار است. کشت پنبه در ایران حداقل در یازده استان انجام می‌پذیرد. خصوصیات کمی پنبه در مزرعه تحت تاثیر ژنوتیپ، اقلیم (محیط)، اثرات متقابل آنها و شیوه‌های مدیریتی قرار می‌گیرد و این در حالی است که خصوصیات کیفی محصول تولیدی تحت تاثیر ژنوتیپ، اقلیم، اثرات متقابل و پروسه‌های پس از برداشت نظیر تصفیه الیاف در کارخانجات پنبه پاک‌کنی و غیره قرار می‌گیرد. بنابراین کمیت یا کیفیت نهایی محصول پنبه تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار می‌گیرد که ژنوتیپ (رقم) یکی از فاکتورهای تعیین‌کننده است. از این‌رو توجه به تمامی شرایط و اثرات آنها در تعیین کمیت و کیفیت محصول می‌تواند در افزایش بازده تولید مؤثر باشد.

رقم پنبه لطیف منتج از لاین اصلاحی CRI-NNC حاصل از تلاقی دو ژنوتیپ خارجی از گونه

G.hirsutum است و رقمی پرمحصول، زودرس و با خواص کمی و کیفی مطلوب می‌باشد که پس از پشت‌سر گذاشتن ۱۲ سال تحقیق به‌نژادی در سال ۱۳۹۳ معرفی و نامگذاری شده است.

رشد رویشی این رقم در مقایسه با ارقام ورامین و بختگان متعادل‌تر است و این امر مدیریت محصول را تسهیل می‌کند. یکی از ویژگی‌های شاخص این رقم این است که ضمن زودرسی و همزمان‌رسی محصول، این امکان را برای کشاورز فراهم می‌کند که در شرایط مناسب محیطی، با افزایش تعداد چین برداشت از راندمان بالاتر محصول بهره‌مند گردد. قابلیت کودپذیری این رقم در مقایسه با ارقام دیررس بیشتر است. پایداری آن در شرایط مختلف مکانی و زمانی مناسب است و بواسطه این امر، قدرت مانور کشاورز برای کشت پنبه در سیستم‌های زراعی مختلف افزایش می‌یابد.

در مطالعات سازگاری ارقام پنبه، زودرسی رقم لطیف در اکثر مناطق پنبه کاری کشور تایید شده است. این رقم نسبت به ارقام ساحل و ورامین ۱۲ تا

۲۲ درصد (معادل ۳ تا ۴ هفته) زودرس تر است و این ویژگی همراه با همزمان رسی محصول در کشت‌های تاخیری و همچنین سیستم‌های دو کشتی غلات-پنبه و کاهش هزینه‌های برداشت حائز اهمیت است. یکی از مزایای ارقام زودرس پنبه این است که نیاز آبی و کودی کمتری نسبت به ارقام دیررس دارند. با کاشت این ارقام می‌توان صدمات آفات و بیماری‌ها را نیز تا حدی کاهش داد. در واقع دلیل کلی این مسأله، بیشتر مربوط به قرار گرفتن کوتاه مدت گیاه در مقابل آفات و بیماری‌ها (مکانیسم فرار) ذکر شده است. استفاده از واریته‌های زودرس پنبه جهت کنترل برخی از آفات مهم پنبه نظیر سرخرطومی پنبه، کرم سرخ و کرم غوزه نیز حائز اهمیت است.

بررسی عملکرد محصول در بسیاری از مناطق پنبه‌کاری کشور، برتری این رقم را نسبت به ارقام تجاری پنبه تایید کرده است. بطور متوسط ۱۱ تا ۲۰ درصد عملکرد افزوده نسبت به ارقام تجاری نشان داده است. در آزمایشات تحقیقی ترویجی

که در سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ انجام شد، این رقم ۶۲۴ کیلوگرم در هکتار معادل ۱۸/۷ درصد نسبت به رقم پنبه گلستان عملکرد افزوده داشت و زودرسی این رقم نیز حدود ۵ درصد (معادل یک هفته) نسبت به رقم تجاری گلستان بیشتر بود.

در مناطق خشک، پتانسیل غوزه‌دهی این رقم نسبت به ارقام ساحل و ورامین بیشتر بوده است. وزن غوزه این رقم نسبت به ارقام ساحل و ورامین کمتر است، ولی در برخی شرایط سال و مکانی، اختلاف بین آنها معنی دار نبوده است. درصد کیل رقم لطیف نسبت به ارقام ساحل و ورامین ۱ تا ۳ درصد بیشتر است. صفات کیفی الیاف این رقم استاندارد و تقریباً نزدیک به ارقام تجاری ساحل و ورامین است. در سرجمع مناطق، رقم جدید لطیف دارای میانگین کیل الیاف نزدیک به ۴۰ درصد، طول الیاف ۳۰/۲ میلی‌متر، کشش ۶/۸ درصد، یکنواختی ۸۶ درصد، استحکام ۳۱/۷ گرم بر تکس و میکرونری ۴/۳ میکروگرم بر اینچ بود که با ارقام ممتازی همچون ورامین اختلاف چندانی از نظر

بسیاری از صفات کیفی نداشته و جزء ارقامی با ویژگی‌های کیفی استاندارد می‌باشد.

رقم پنبه لطیف از تحمل نسبی مناسبی نسبت به برخی آفات، بیماری پژمردگی ورتیسیلیومی و همچنین شوری برخوردار است. از لحاظ تحمل به بیماری پژمردگی ورتیسیلیومی تقریباً همگروه با ارقام بختگان و ساحل است. زودرسی، رشد محدود، پتانسیل غوزه‌دهی مناسب، عملکرد مطلوب، درصد کیل مناسب، تحمل به بیماری پژمردگی ورتیسیلیومی و برخی آفات پنبه از جمله صفات شاخص این رقم محسوب می‌شوند که برای کشت در مناطق گلستان، مازندران، خراسان رضوی، تهران و مناطق مرکزی ایران معرفی می‌گردد و امید دارد نقش هر چند کوچک و مؤثری در بهبود تولید و توسعه سطح کشت پنبه کشور داشته باشد.